UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi sacraru[m] literaru[m]

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

18 Bifurcato[rum] (Gabel narren) Nole. Deo [et] mundo velle seruire: vni d[omi]no difformiter seruire: diuersa officia assumere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70346

Visual Library

na tabernacula. Ipſos ſcꝫ de qb⁹ ſpĕalr̃ reqret in iudicio. Matth.xxv 10
de illis q̄ret queadmodū tractati ſint in cibo/potu/ ⁊ alijs. Immo qb⁹
deus iudiciū ipm̄ tribuit. Vos q̄ ſecuti eſtis me/ſedebitis ſuper ſedes 11
duodecim iudicātes.xij.trib⁹ Iſrael. Illi q̄ iam iniuſte iudicanẗ/p̄mū
tur/ ⁊ affligunẗ a potētib⁹/duriſſimo iudicio iudicabūt ſuos iudices. 12
Illos noli ɔtemnere quos deus ꝓprio noīe vocat ⁊ agnoſcit/dum di
uites ignominioſos nō nominat. Luc.xvj. de Lazaro. Quoſqꝫ ab an 13
gelis honorabilr̃ ad locū q̄etis deportare facit.ibidem: Factum eſt vt 14
moreretẗ mendicus ⁊c̄. Et vt vno v̄bo ɔludam ⁊ dicam: tanta eſt dile
ctio dei ad pauperes/ vt qđ fit paupi ſibi reputat fieri. Matthei.xxv.
Quod vni ex minimis meis feciſtis ⁊c̄. Ve vobis diuitib⁹/q̄ ɔtemni-
tis eos quos ſic magnificauit dn̄s: ſed ⁊ ve ve tibi o paup̱ ſi eum nō
amas q̄ tantū te amat. q̄ tot ſigna amoris tibi oſtēdit. Redama o pau E
p̱ amatorē tuū: ⁊ ob honorē eius patienẗ pauptatem tuā tolera: ⁊ in
v̄tutib⁹ ducē tuū/regē tuū pauperē imitare: quatenus ⁊ cū ipo futu-
rus ſis in gloria/q̄ hic in ignominia ei ſimilis factus es: qđ p̄ſtet no-
bis pater ⁊c̄.

Feria.iij.poſt Oculi.xx.Martij

Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Eccl'ſ.j. Euangelium.

Ecimaoctaua turba ſtultoꝝ bifurcatoꝝ (gabel narren) q̄
nitunẗ duob⁹ dn̄is ſeruire. Dinoſcunẗ aūt trib⁹ nolis.
Prima nola eſt: deo ⁊ mūdo velle ſeruire. Sūt q̄ vtra-
qꝫ manu ſaltare volūt/ad deū ⁊ mūdū manus extēdētes:
cuilibet tp̄i ſuū tp̄s (vt aiūt) adaptare volētes: q̄ ſunt mūdi faciūt in
nūdinis an̄ carniſpriuiū: q̄ dei ſunt faciūt in quadrageſima ⁊ vigilijs
natiuitatis Chriſti ⁊c̄. ḡ gabel narren. Impoſſibile eſt o fatue qđ nite i
ris: breue palliū eſt/ vtrūqꝫ operire nō p̄t: ⁊ ſtratū anguſtū vtrūqꝫ ca-
pe nō p̄t/deum ⁊ mūdum: ſub quo ɔp̄hendo ⁊ carnē cū diabolo. Di-
cit dn̄s: Diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo. Et tu q̄uo ptē da-
bis diabolo ſiue mūdo: ſi mūdo ſeruis/nō toto corde deo ſeruire pote
ris. vn̄ ⁊ clamat dn̄s: Nemo p̄t ſeruire duob⁹ dn̄is. Non poteſtis ſer-
uire deo ⁊ mammone. Vſqꝫquo claudicatis in duas ptes: Si dn̄s eſt D
deus/ſeq̄mini eum: ſi aūt Baal/ſeq̄mini illū.iij. Regum.xviij. Vt q̄d
tam miſere te diſcerpis: Trahit te horſum ſinderiſis (din angeborne z
erberkeit) ratio/q̄ dep̄caẗ ad optima: ⁊ fides. Alioꝛſum trahit te ſen-
ſualitas/caro/vanitas/ſathanas. Mirū q̄ non rumperis miſer ſic di-
ſtractus: miſerere ſaltē anime tue (iuxta ɔſiliū Eccī.iij.) ſup̱ hac miſe-
ria/immo ⁊ corpis tui: q: ſepe anime miſeria etiā in corpus vſqꝫ redū
dat. Ecce peris totus/ ⁊ neqꝫ mūdus neqꝫ deus te ɔſolaẗ: neutro frue
ris. accidit tibi qđ aſino hn̄ti plr̃es dn̄os/quē q̄libet paſcere debebat in
die vicis ſue/quo eius op̱a vtebaẗ. Sic em̄ fingiẗ tres frēs ɔduxiſſe;

porro p̄mus eo vtens ip̄m onerabat/non paſcendo:cogitans q꞉ frater
ſequens eum paſturus foret:ieiunū ꝰ tranſmiſit ad ſecūdum:q̄ cogi-
tans q꞉ a fratre paſtus eſſet/neqꝫ eūdem pauit:⁊ ad tertiū ſimil'r ieiu-
nū miſit:qđ ⁊ tertius ſimil'r fecit:⁊ ita tandē aſinus inter tot dn̄os q̄-
bus ſeruiuerat perijt. Sic plane tibi accidet/ vt neqꝫ a deo neqꝫ a mū-
ʒ do ꝯſolatōem accipias:⁊ ꝰ miſerere anime tue. Et q̄d faciam? Conti-
ne ⁊ ꝯgrega cor tuum/⁊ dirige in vnū dn̄m:ꝯgrega cogitatiōes in de-
um vt femina galline pullos in ollā:⁊ an̄ te ꝯgregabit vniuerſus or-
bis/ſicut an̄ bn̄dictū:vt b. Grego.in fine dialogi ſcribit. Conſentiant
vires tue in vnū/ſm̄ euāgeliū hodiernū:Si duo ex vobis ꝯſenſerint
⁊c. Elige nouū dn̄m/nouū ſeruitiū. Recede ab antiq̄/vbi peſſimam
mercedē/duriſſimū ſeruitiū habuiſti. Quid q̄ſo eſt qđ inde habuiſti?
Delectationes/voluptates. Sꝫ nunq̄d putas/⁊ nō felle ꝑmixtas/vt
plus fellis haberēt q̄ꝫ mellis? Sꝫ q̄d mō habes? Cōſciam leſaz/remor
ſum euiſdē/reatū pene eterne/dei irā/dānū tp̄is ꝑditi:⁊ qđ adhuc ma
E net ⁊ te expectat duriſſimū eſt/dānatio eterna. Diu ſatis ſupqꝫ mūdo
ſeruiuiſti:ſaltē attēta aliquāto tp̄e deo ſeruire:multa attentaſti:ſi non
charitas inſtiget te ſaltē curioſitas/ vt nouū ſeruitiū attētes. O ſꝫ nō
diu manerē in ſeruitio/mox appellarē:ſati9 eſt nō incipe q̄ꝫ relabi. Au-
di ꝯſiliū meū ſalubre/⁊ docebo te quēadmodū diu in eodē ſeruitio ꝑ
manere poſſis. Mane cū ſurrexeris ꝓpone firmiť:⁊ deo voue ⁊ iura
erectis digitis ꝙ illo die in eā domū ire nō velis in q̄ freq̄nter in pctā
cecidiſti. Verbi grā:ſi illic eſt ꝑſona quā turpiter amas:⁊ ſic obſerua.
Craſtino mane itidez facito/⁊ ſeruato. Sic de ludo/ꝙ illo die ludere
non velis. Et vt minus p̄uariceris/fac hoc iuramētū vel votū in con
ſpectu alicuius ꝑſone:vt etiā ſi p̄uaricando deū offendere non time-
res/ſaltem hoīem ꝯſcium tui iuramenti verearis. Sic facito de alijs
vitijs/puto fractōe ieiunij:ꝙ illo die frangere non velis. Simil'r fac
diebꝫ ſequentibꝫ. Placuit aūt vt ſingulis diebꝫ ſolū voueas aut heb-
domadis:nec placet vt indiſcrete voueas:ideo breue tp̄us tibi ſtatui.
Sic plane ſine ꝑiculo erit:q꞉ ſi altero die iurare nō placuerit/poteris
omittere.⁊ ſi penituerit te iuraſſe/patere ſolū hac vna die/in qua pati
entiā habeto. Et vn̄ hec doctrina? Ex Pſalmiſta/q̄ ait:Juraui ⁊ ſta-
tui cuſtodire iudicia iuſticie tue. Pſalmo.cxviij.in Defecit/ ad ſextā.
j Secūda nola eſt:vni dn̄o deo difformiter(vngleich)ſeruire. Caſu
aliter q̄dā deo ſeruire volūt(ongferd)hodie ſe in iſto/cras in alio exer
centes/fluidi ⁊ vagabūdi:oīa arripiētes/⁊ in nullo ꝑficiētes:oīa tentā
tes ⁊ in nullo ſe ꝯſummantes:fortuite omnia ꝓut occurrunt agētes:
cum de nullo in corde ſe diſpoſuerint/nec ſint de aliq̄ deliberati. Ecce
p̄mū cornu(zincken)illius furce. Noli fatuitatē hanc facere:ſed oīa fa
cias ſm̄ quod in corde diſpoſuiſti:ad hoc oīa opa ⁊ exercitia dirigas/
vt illo modo ꝑficias/⁊ ad exemplar quod in corde diſpoſuiſti ꝯſum-

mens. Omnia (inq̄t dñs Moysi) facito ad exemplar quod tibi mon- F
stratū est in monte. Tu aūt oīa stude ꝑficere ſm exemplar quod di-
ſcrete in corde diſpoſuiſti. Et quod eſt illud exemplar: q̄uo pingendū:
Hoc modo vt aliquē modū ⁊ exercitia ꝑ diſcretā ⁊ diligētē tui ⁊ ali-
orum diſcuſſionē arripias: ⁊ cordi tuo fortiꝰ infigas ⁊ imp̄mas / ⁊ illū
poſtea frequētes. Si artifex nō p̄us in corde ſuo formā ⁊ diſpoſitōem
domus quā edificaturꝰ eſt diſpoſuerit / fabricās domū typicā: nunq̄
debite domū exteriꝰ ꝑducet / vel in debitā diſpoſitōem fabricabit. Ita
optet vt ⁊ tu tibi exēplar ꝯponas / ad qḋ oīa foris agas. Sic deꝰ p̄ma
cauſa oīm nō niſi ad eſſentiale oīm reꝝ exemplar ⁊ ideas res ip̄as in
ꝯgrua diſpoſitōe ⁊ forma ꝑduxit in eſſe. Inuitabilr̄ alij deo ſeruire vo z
lūt: puta dū legūt aut audiūt de alioꝝ exercitijs / mox ea aſſumere vo
lūt ⁊ ſua poſthabere: totq̄ recipiūt de ſuis exercitijs ꝯſilia / q̄t viderit
alioꝝ facta / credētes omni ſpūi: in nullo ſtabiles / in nullo fixi / ſed in oī-
bus vagabūdi. Ecce huius furce aliud cornu (zincken) Stultū plane
hoc ⁊ ſimiacū: q̄ vidēs ocreas ſibi incōgruas induit / ſic capiť. Et Da
uid arma Saulis nō ꝯgruebant. Qui ſic iam vnū / iam aliū ſequunť
in exercitijs / ſimiles ſunt ei q̄ duos lepores inſeq̄ť / ⁊ tñ nullū ꝯſeq̄ť: ſi
vnū ſeq̄reť / eūdem ꝯſeq̄reť. Qui ex multis baliſtis ſagittare nitiť / ra-
ro tangit metā. Noli igiť ita facere: ſed tale tibi exercitiū de quo prius G
dixi / ſic diſponas cū diſcretōe ⁊ diligēti examinatōe: vt ſm illud vſq̄
in finē poſſes vitam tuā regulare / alioꝝ vitam ⁊ exercitia laudans / nō
tamē aſſumēs: vt vult abbas Neſtor. Inuariabilr̄ ſe alij exercent: ⁊ ne ʒ
q̄ illud placitū eſt deo. Debes exercitia tua in corde diſcreta modera-
tione diſponere: vt cū q̄dam alternatōe ⁊ refocillatōe te teneas ſtabilē /
⁊ nō in q̄dā vno tp̄e īportunꝰ incubātem / alia penitus nō curādo: vel
vt inualida relinquēdo tediū aut infirmitas ⁊ ſi q̄d huiuſmodi te vin
cat. Nam Quod caret alterna req̄e / durabile non eſt. Sic Anthoniꝰ
edoctus fuit ab angelo: ⁊ q̄dam pater rogatus a diſcipulo / q̄d melius
eſſ; orare an legere: Rn̄dit: ⁊ q̄d meliꝰ eſt bibere ſp̄ an mādueare: q̄ſi
diceret / neutꝝ: ſ; alternari debēt. Ita ḡ nūc lege vt poſt ſis validior ad
or̄oem: nūc meditare / nūc operare / vt hec ſibi mutuo deſeruiāt: ⁊ hec
oīa te ſtātem teneāt ſine tedio / de vno ad aliud tranſeūtē: vide aūt vt
hec tui exercitij diſpoſitio ſit diuinis ſcripturis ꝯformis ⁊ ſpūalis viri
diſcuſſione approbata.

Tertia nola eſt: multoꝝ ⁊ diuerſoꝝ officioꝝ aſſumptio. Sunt q̄ ſe H
multis officijs onerāt / ⁊ diuerſis dn̄is ſeruiunt. Quid hic ſit periculi
⁊ oneris quantaq̄ fatuitas / facile dici non potuerit in anima ⁊ corꝑe
nunc ⁊ in ꝑpetuum. Sed de anime ꝑiculo nihil dicere oportet: quo I
niam de tali nihil eſt eis cure (Het es ſich geleibt / es geſeelt ſich etwā)
Ita vt veꝝ ſit de eis (Ampťman verdamptman) Certi ſunt tamē q̄a
in ꝑiculoſiſſimo ſunt ſtatu hac tempeſtate. Sed tranſeo / q̄ ⁊ ip̄i tranſ

2 eunt. Vellem tñ ſaperent ⁊ intelligerẽt (⁊ ſi nouiſſima ꝓuidere nõ vel
lent) in quanta miſeria etiã in pñti ↄſtituant̃: cũ tot varijs officijs pre-
mãtur ⁊ diſtrahant̃: ita vt cum vbiq; eſſe velint/ nullibi ſint. Cogunt̃
deniq; frequẽtius deglutire qđ eis minime ſapit. Nec mirꝫ ſi q̃ multa
3 vina deguſtat/ nõ omnia ſuo ori ↄgruere experiat̃. Sed vtile admoduꝫ
inq̃s eſt: ⁊ q̃ cũ grandi aceruo prunaꝝ ↄſtituit̃/ bñ ſe calefacit. Eſto: nõ
tñ ↄceſſo (q: ſepe elabit̃ anguis) q: lucꝝ burſe ſentiat/ dãnum tñ aie pa
tit̃. Verꝫ hoc dixi/ q: tales nõ curãt: curẽt. q: ſicut q̃s ſe calefacit opti-
me circa magnũ aceruũ prunaꝝ/ aliqñ tñ in magna ꝑicula corpis cir-
ca eũdem cadit: ſic ⁊ hic varijs q̃nq; ꝑiculis inuolutus a dñis q̃bus
4 ſeruit oibꝫ bonis acq̃ſitis ꝓuat̃. Sed in magno honore ſunt: Glorio-
ſum eſt valde officialẽ eſſe dñi magni. Ohe qualis honor/ q̃ꝫ gl'oſum
officiũ/ parietes linire/ puluillos ↄſuere ⁊ frontes inungere/ ex vno ore
frigidũ ⁊ calidũ anhelitũ ſpirare. Horrida ↄgeſtis cum ſtaret bruma
pruinis: Cũctaq; durato ſtringeret arua gelu. Heſit in aduerſa nym
boꝝ mole viator. Perdita nam ꝓhibet ſemita ferre gradum. Hũc ne
moꝝ cuſtos fert̃ miſeratus in antro Exceptũ ſatyrus ↄtinuaſſe ſuo.
De hoc hoim gñe vide in vitaſpatꝝ/ in legenda ſcti Pauli ꝓmi eremi
te. fol. xxj. Vbi Anthonius Satyꝝ vidit homũculũ haud grandem/
aduncis naribꝫ/ fronte cornibꝫ aſpata: cuius extrema ps corpis in ca-
praꝝ pedes deſinebat ⁊c. Nunc ad ꝓpoſitũ vñ digreſſus ſum. Quẽ ſi-
mul aſpiciens ruris mirat̃ alũnus: Vimq; hois tãtam ꝓtinus eſſe pa
uet. Nam gelidos artus vite vt reuocaret in vſum: Afflatus calide ſol
ueret ore manus. Sed cũ depulſo cepiſſet frigore letus: Hoſpitis ex-
mia frugalitate frui. Nanq; illi agreſtẽ cupiẽs oñdere vitam: Siluaꝝ
referẽs optima queq; dabat. Obtulit ⁊ calido plenũ crathera lieo. La
5 ret vt infuſus frigida mẽbra tepor. Hic vbi feruẽtem labijs attingere
teſtam Horruit: algẽti rurſus ab ore flauit. Obſtupuit duplici mon-
ſtro ꝑterritus hoſpes: Et pulſum ſiluis longius ire iubet. Nolo ait vt
noſtris vnq̃ꝫ ſucceſſeris antris. Tam diuerſa duo q̃ ſimul ore geris.
Qui bñ ꝓloq̃t̃ corã/ ſed poſtea praue: Hic inuiſus erit binaq; ora ge-
rit. Habes officiũ vnũ. Vis ⁊ alterꝫ audire: ipſum eſt parietem linire.
Ex q̃buſcũq; lapidibꝫ paries maloꝝ ⁊ ꝑuerſoꝝ ↄcilioꝝ extruat̃ ꝑ do-
minũ tuũ aut ſuos aſſeſſores: tuũ erit officiũ/ vt parietẽ hũc linias tu
is approbatõibꝫ/ coloribꝫ/ excuſatõibꝫ/ laudibꝫ/ ⁊ adulatõibꝫ. Notat offi
ciũ hoc/ ſed nõ ſine ↄminatõe dñs apud Ezech. xiij. In ↄſilio ꝓpli mei
nõ erũt/ nec in terra Iſrael ingredient̃: eo q deceperint ꝓplm meũ dicẽ
tes pax pax/ ⁊ non eſt pax. Et ipſe edificabat parietẽ: illi aũt linebãt cũ
luto abſq; paleis. Dic ad eos q̃ liniũt abſq; temperatura q caſurꝰ ſit.
Palee ⁊ tꝑatura vitas ſũt: hec q: deeſt ꝑibit paries. Non diſſimile eſt
ↄtra officiũ tuũ/ qđ tam gl'oſum putas (küſſen ſchnider/ pfülwen ſtrec
ker) Ve q̃ ↄſuunt puluillos ſub omni cubito manus; ⁊ faciũt ceruica

ſia ſub capite vniuerſe etatis ad capiendas aīas. Ezechie. vbi ſup. xiij
Habes ecce vñ glorieris de officio tuo minus ſuauiter/ ꝛ cũ ꝯſcie re- K
morſu. Aliqñ dñs iniuſta attētat. Aſperius iacent cubiti manus ſue.
Pungit᷑ animus ꝛ ſinderiſis: at tu vt qeti⁹ mala faciat ſuppōnis pul
uillũ approbatōis/ adulatōis/ ꝛ laudis. Ohe inqs fieri pt/ ꝯſonũ legibꝫ
eſt. Noli facere ſtulticiā hanc/ ꝛ fieri furcifer de numero boꝝ ſtultoꝝ. ſ
Contētus ſis ſorte tua. Audi Aplm: Vnuſqſqꝫ in qua vocatōe voca-
tus eſt in ea ꝑmaneat. j. Coꝝ: vij. Noli te multis officijs onerare: pla-
cet ſapiēti ſimplicitas. de iure iuran. ꝟitatis. Et ſapiēs iubet: In pau-
cis ſint actus tui. Veniet dies frater cum reddēda venerit rō in nouiſ-
ſimis: tunc tũc videbit᷑ qualr̄ qlibet ſeruierit in ſuo officio: in q̄ pau-
peres oppreſſerit: dño ſuo ꝯtra dei ꝛ primi charitatē placuerit: ꝛ diui-
tias gloriamqꝫ huius ſeculi ꝯgeſſerit: q̄ oīa vna cũ ſuo dño ſibi nullũ
ſubſidium p̄ſtare poterunt: ſed vna cum eis ad eternam damnatio-
nem protrahentur. Rogemus dominum vt nos cuſtodiat in eter-
num. Amen.

Feria. iiij. poſt Oculi. xi. Martij.

Dies ſancti Benedicti.

Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Eccs. j. Euangelium.

Decimanona turba eſt (Schwetz narren) dicaciũ. Nolo
tñ in p̄ſentiaꝝ loq̄ de cauſidicis/ q̄ tñ p̄mi ſunt in hac tur-
ba: q̄ ſe iactant tam efficaces in dicacitate/ vt etiā nucē de
arbore aut de roſtro pice eripe vellēt. Quiqꝫ inſtrumētuꝫ
q̄ꝫtũcunqꝫ etiā munitũ ſeſe ꝟbis ꝑforaturos iactāt. Qui ſua dicacita-
te multos efficiũt paupes/ dũ bonis ꝑ iniuſticiā occaſione ipoꝝ p̄uan-
tur: Qui linguā hñt doloſaꝫ/ vt nouacula acutā: linguā vtiqꝫ bilibris L
ad ſcutellā plenioꝛē ꝛ grauioꝛē ſe inclinātē: vbi eñi maioꝛ q̄ſtus/ hanc
iuſtioꝛē cām reputāt. Trāſeo hos: peiores ſũt q̄ꝫq̄ cōibꝫ dicacibꝫ inter-
miſceant᷑/ ſpēalr̄ deberēt hr̄e locũ. Porro vulgares dicaces q̄nqꝫ no-
lis dinoſci poſſunt.

Prima nola eſt: nō ꝯſiderare q̄d loq̄ris. Sapiēs locutur⁹ diligent᷑
ꝯſiderat q̄d loquat᷑. Primo ne loquat᷑ ꝟbũ nociuũ/ q̄d videlꝫ ſua ꝑſua-
ſione corda audiētiũ ad erroꝛē aut prauitatē inducat. Erroꝛē in intel-
lectu/ vt reputēt bonũ malũ ꝛ ecōtra. Prauitatē in effectu: vt ad ma-
la inclinent᷑ ꝛ ꝑficiāt. Hoc fatuus nō curat. Scd̄o ne loq̄t᷑ ꝟbũ inhone-
ſtũ (vnzymlichs) q̄d videlꝫ nō ꝯuenit honeſtati ſue ꝑſone loq̄ntis: aut
honeſtati ei⁹ cui loq̄t᷑: aut honeſtati ei⁹ de q̄ loq̄t᷑. De deo ꝛ p̄ncipibꝫ
honeſte loq̄ndũ. Fatui h̄ nō curāt/ q̄ aliqñ puniũt᷑. Ouidi⁹: An neſcis
lōgas regibꝫ eſſe manus? Et Julian⁹ apoſtata q꞉ ꝯtra Jeſum Nazare-
nũ loq̄bat᷑/ punit⁹ fuit grauit᷑. Tertio ne loq̄t᷑ ꝟbũ inutile/ q̄d videlꝫ ne-
qꝫ audiētibꝫ neqꝫ dicēti ꝓdeſt. Nouit h̄ ſapiēs ꝯminatōem dñi in euā-